

Magyar Vasárnap
1950. SZEP. 1. Ö.

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

Szerző:

Cím:

Forrás:

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Idő:

Személy:

Helyszám:

725.091

1950. 4

1950. nept. 10.

Olykor még elvetődöm ide — ma-
gápos sötét — a horpadt homlokú
vén Gellért zöldülő lankájára, megke-
resni azt, ami volt és ma már nincs.
Gyakorlati cáfolatú a köznögsbergi
böles híres elméletének, amely szerint
az idő nem kézzelfogható realitás, csu-
pán gondolkodásunk egyik formája.
Mert az igazság az, hogy az idő nyil-
ván mégsem egészen elvont formula.
Errefelé legalább meglehetősen esá-
kányforgató és planirózó valóságnak
bizonyult. Nemcsak mint «gondolkodá-
si forma» működött, hanem magát a
láj formáját is alaposan megváltoz-
tatta.

Negyven év előtt, amikor fülledt
nyári estéken a fiatal Kosztolányival
csavarogtam erre, ahol most remek
park virít, még érintetlen teljességében
élt az egész mult. Nagypáink kora
folytatódott a vaskosaras ablakú, cop-
fos tetejű, szoborfülkés házakban, a
fiókos almáriumok, fehér csipkefüggö-
nyök, biedermeierhangú spinétek és
ovális, rámbába foglalt arcképek között.
A görbe utcák néhol lépcsőre kaplak,
másutt visszakanyarodtak önmagukba.
A Két ördög-ben gitár szólt s a cha-
dastyánegylet, címtábláján tollas ka-
lapú, nemzetiszín-szalagos harci me-
rengett a holdfényben. Akkor — és
most már soha többé. Mert közben el-
tűnt minden. Ahogy a drága, felejthe-
tetlen költő is eltűnt azóta s örökre
kilepve «gondolkodásunk egyik formá-
jából», valósággal egy másikba lépett
át. A térbe, — ő, micsoda kegyetlen

formula! — hol időlen szállást vett
magának, hat lányira a föld alatt.
Nem temető-e hát a világ mindenütt,
amerre nézünk? Hiszen minden nincs
mélyén egy-egy volt alussza örök ál-
mát. Mint itt is, ahol most járok.

Sírokon mindig bujában nő a fű.
Nyilván azért olyan ragyogózöld a Ta-
báni gyepszönyege. Egy önmagába ro-
skadt régi városrész nyugszik alatta.
Egy kivénhedt öregember, aki úgy halt
meg, hogy vidám-pajkos fiatalságát
már maga is elfeledte. S most itt van
eltemetve a Gellérthegy, a Naphegy és
Várhegy hármas lejtőjének összefutó
 völgyében. Sirján nem hirdeti fejfa,
hogy kétszázötven évet élt. Csak a fű
zöldel kövérebben elporladt hmvai fe-
lett, mint lehasított darabja a próféta
zöld palástjának. Ez a hasonlat pedig
itt nem egészen véletlen. Tabán török
szó és annyit jelent, mint vártalpa. A
legtöbb olyan hódoltsági városban,
ahol másfélszáz esztendőn keresztül
három lófarkos basák tanyáztak, meg-
maradt ez a név. Esztergomban épűgy,
mint Szegeden. Valamikor azt a helyet
jelentette, ahol a szulokpalánkon kívül
rekedt váralja-nép lakott. Budán is így
lett a rácvölgyből Tabán. S a multat
időző név nem mult el máig sem, ami-

kor a hajdani félhold már csak régi
valóságában aranylik elő a hamvas es-
téből Buda tornyai fölött.

Jó néhány éve, hogy végleg eltemet-
ték ezt a furesa, szinte érthetetlen,
csatornázatlanul piszkos, de tagadhatal-
lanul hangulatos világot. Vedlett vá-
lyogviskóit, macskaköves sikátorait,
oromfalas «háremmaradványait» és
tamburás kiskocsmáit lebontották. Zeg-
zúgai fölé széles autóstrádát húztak a
kopárba berelvált hegyoldalra, «mély-
pincéit» betöltötték, hepe-hupás talaját
szépen elsimították és bevetették fűvel,
beültették fával. Jacobsen ábrándos
novellájának címe jut eszembe, míg e
hirtelen támadt modern Gülistán sá-
tújain bolyongok: «Itt rózsák nyilja-
nak...» Nyílnak is sokhelyt s illatuk-
ban ott érezzük a multat. Távvisük
meg enyhe sajjással karcolja a szívét
mindannyiunknak, akik még a «nagy
béke» romantikus éveiben, néhai Krúdy
Gyula úr elbűvölő meséit hallgatva ül-
tünk a Hét rózsaszől, vagy a Fekete
remete pirosbroszos asztalánál. Mert
akárhogy meg is érett csakánnyra a ro-
zoga Tabán, mégis csak az életünk egy
darabkaja, ifjúságunk egész sereg szí-
nes élménye került vele a feledés hant-
jai alá.

Mikor utoljára mentem végig a Had-
nagy-utcán, a Kereszt-téren, az Arany-
kakas és Aranykaca utcán köröskörül
törmelékes «grundok» fehér foltjai ter-
peszkedtek. Mintha tűzérsegi harc szán-
totta volna végig a halálraírt Tabánt:
a házak közt rom romra halmozódott.
(Ki hitte volna akkor, hogy alig tíz év
multán a szelíd metaforából keserves
valóság lesz!) A Holdvilág-utca még
megvolt, de a Kőműves-lépcsőt már le-
hordták. Csak a Fehérsas-téren állt
érintetlenül egy szürke kőoszlop, ame-
lyet sokáig pellenérennek hittek. Az a
legenda járta róla, hogy százas kofák
meghűntetésére készült Mária Terézia
idejében, holott — amint a beléje vé-
sett évszám is elárulta — 1857-ben ál-
lították oda, hivatalos plakátumok ki-
függesztése céljából. Különben pedig
közönséges lámpaoszlop volt. Hasonló
legendának bizonyult a hadnagyutcai
«Casanova ház» hírhedt históriája is.
Ezt egyébként épp e sorok írója indi-
totta el (merőben ártatlanul) egy fiatal-
kori novellájával, amelyet némelyek
utolsó szóig készpénznek vettek. Az vi-
szont igaz, hogy Jacopo mester való-
ban megfordult itt 1759 őszén. Kőszvé-
nyét gyógyíttatta a török-fürdő meleg

vizében. Együttal pedig olyan sikeresen
udvarolt bizonyos Kosztjics Száva kis-
asszonynak, hogy a szép rács kocsmá-
roslány féltékeny vőlegénye, barátai
társaságában a Gellérthegy alján el-
csúpte a hajnali szoktetésre készülő lo-
vagot és ugycancsak helybenhagyta.
Casanovát a feibőszült legények rövid
relekhámozókéseikkel a poson össze-
szurkálták. Vérébe fagyva hevert ott az
országúton, mignem egy korareggeli
kilovagló pesti huszárkapitány rátalált,
főlszedte és hazavitte.

Mindemé szép emlékek fölött azon-
ban már rég kinőtt a fű. A tabáni citta
morte-ből valóban holt város lett. Egy-
szerűen elfújta a szél az egészet. S a
helyébe álmódott budai fürdőváros
zöldelő kerete — ez a csodálatos park
—, várva-várja, hogy milyen új város-
képet illesztenek bele. A Tabánból sem-
mi sem maradt meg. Már a rác-temp-
lom kecses-karcsú sisakos tornya, a
legszebb budapesti templomtorony sem
őrzi emlékét, lendülettel szökkenve fel
a nyári ég kék magasába, mint egy itt-
felejtett, magányos felkiáltójel valamely
ódon könyv lapján, amelynek szövege
elveszett. Őt év előtt, az ostrom alatt
elpusztult ez is.

Minderre pedig csak úgy lehet iga-
zán emlékezni, gondolatlanul, szöveg
nélkül, mint egy dalra. Valami elfutó
melódia, vagy régi délutánok ver-
bénaitatára a városkert vasárnapi han-
gulatában. Mint magára a szétfoszott
ifjúságra.